

Vykypěl, Bohumil

[Procházka, Martin; Malá, Markéta; Šaldová, Pavlína, ed. The Prague School and theories of structure]

Linguistica Brunensia. 2010, vol. 58, iss. 1-2, pp. 390-391

ISBN 978-80-210-5250-5

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115060>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

The Prague School and Theories of Structure. Martin Procházka, Markéta Malá, Pavlína Šalďová (eds.). Göttingen: V&R unipress 2010. (Interfacing Science, Literature, and the Humanities / ACUME 2, Vol. 1.) X + 496 s. ISBN 978–3–89971–704–4. 61,90 euro

V první větě svazku, na nějž zde chceme krátce upozornit, se deklaruje, že svazek nechce oslavovat úspěchy Pražského lingvistického kroužku, ale podívat se na stav a vyhlídky strukturalismu. To je jistě velmi chvályhodné, zvláště když příznivec pražské školy má pocit, že pražská škola se dnes právě buď jen oslavuje, nebo ignoruje. Nicméně jak spíš bylo lze očekávat při tolika různých autorech, výsledek této snahy je spíše rozpačitý, protože celkem málo koherentní. I pro tuto malou koherenci nám tak nezbyvá nic lepšího než vzít jednotlivé příspěvky prostě popořadě, jak byly otištěny. Při tom se ještě – v lingvistickém časopise pochopitelně – omezíme jen na příspěvky lingvistické, ač je jako pozitivum svazku třeba vyzdvihnout, že rovným dílem ukazují lingvistické i nelingvistické aspekty tématu.

Stručná přemluva, z níž byla výše citována první věta a jejímiž autory jsou jedna z editorek celé řady, Vita Fortunati, a jeden z editorů svazku, Martin Procházka, krátce odůvodňuje vydání sborníku (*Preface*; s. 9–10). Ten je pak rozdělen to dvou velkými oddíly, lingvistického (*Part 1: Structuralism and language system*; s. 11–241) a jazyk přesahujícího (*Part 2: Beyond language structures*; s. 243–459).

Úvod k lingvistickému oddílu napsala Libuše Dušková a ti, kdo nechtějí číst texty samotné, v něm najdou jejich shrnutí (*Introduction*; s. 13–18).

První pododdíl lingvistické části je věnován odkazu otců zakladatelů (*Prague Structuralism: Founders' Legacies*; s. 19–103). Najdeme v něm pak dva články o N. S. Trubeckém a dva o Bohumilu Trnkovi (proč zrovna o nich, se nedovíme). Michel Viel píše o Trubeckého poměru k Anglii a angličtině; z historiografického hlediska je to text zajímavý a téma dosud nepojednané, nicméně není zřejmé, jaký má vztah k dnešní lingvistice (*N. S. Trubetzkoy, England and the English language*; s. 21–43). Naopak následující příspěvek, jehož autorem je Craig Callender, se o hledání takového vztahu snaží a na příkladu analýzy geminát srovnává Trubeckého fonologii s autosegmentální fonologií; číst jej ovšem budou nejspíš jen zájemci o autosegmentální fonologii (*Trubetzkoy, Autosegmental phonology and the segmental status of geminates*; s. 45–60). V prvním textu věnovaném Trnkovi píše Rostislav Kocourek o Trnkových hlavních lingvistických tématech a zejména o jeho koncepci jazykového znaku (*On Trnka on linguistics and sign*; s. 61–86). V druhém textu pak Libuše Dušková analyzuje Trnkovo pojetí neutralizace (*On Bohumil Trnka's concept of neutralization and its nature on the higher language levels*; s. 87–103). Recenzent je toho názoru, že inspirující život a dílo Bohumila Trnky by si zasloužily monografické zpracování; oba zmíněné texty představují pěkná přípravná pojednání k tomu.

Druhý lingvistický pododdíl je věnován jednomu z nejznámějších pražských konceptů, totiž aktuálnímu členění věty (*Information structure in Czech linguistics today*; s. 105–159). Obsahuje tři texty. Eva Hajičová píše o pozici aktuálního členění věty v rámci pražské formálně-funkční hierarchizace jazyka (*Information structure from the point of view of the relation of function and form*; s. 107–127). Michal Adam inovativně aplikuje teorii funkční větné perspektivy na textovou analýzu (*Structural dichotomy in the theory of functional sentence perspective*; s. 129–142). Jana Chamonikolasová pak kontrastivně zkoumá fungování přízvukovaných zájmen v rématické pozici v angličtině a češtině (*Communicative dynamism and prosodic prominence of English and Czech pronouns*; s. 143–159).

Příspěvky v třetím lingvistickém pododdíle se zabývají strukturální analýzou na rovině diskurzu (*System and structure at discourse level*; s. 161–206). Karin Aijmer analyzuje pragmatické funkce několika anglických partikulí; její článek se do sborníku dostal asi omylem, protože v něm nepadne ani slovo o pražské škole (*The attention-getting device look, see and listen*; s. 163–176). Značně volně, ale citací pražských autorů přece jen navázán na pražskou školu je příspěvek analyzující

motivace pro preverbální pozici participiálních konstrukcí v angličtině, jehož autorkami jsou Pavlína Šaldová a Markéta Malá (*Discourse-pragmatic functions of participial clauses in preverbal position*; s. 177–189). Renata Pípalová se pak zabývá jedním z aspektů významové výstavby textu (*On the content aspect of textual themes*; s. 191–206).

Poslední, čtvrtý pododdíl lingvistické části sborníku je věnován otázkám významu (*Structures and meaning*; s. 207–241). Vladislav Smolka se svým příspěvkem o sémantické desambiguaci do tohoto svazku zabloudil trochu podobně jako Karin Aijmer (*Why we read what we think we are reading: On some aspects of resolving ambiguity*; s. 209–218). Totéž bohužel platí o příspěvku o kontextových aspektech interpretace idiomatických výrazu, který napsal Stanislav Kavka (*Whims of context in the interpretation of idiomatic expression*; s. 219–227). Aleš Klégr a Jan Čermák ve svém – nikoli nezajímavém – příspěvku o analogii jako slovotvorném postupu pak zachraňují souvislost s pražskou školou citací jednoho Trnkova článku (*Neologisms of the on-the-pattern-of type: Analogy as a word-formation process?*; s. 229–241).

Jak už bylo zmíněno výše, celkový dojem z recenzovaného svazku je spíše rozpačitý: kdo se pražskou školou zabývá, v něm v jeho lingvistické části povětšinou nic nového nebo obzvlášť zajímavého nenajde, nehledě na to, že některé texty pražskou školu vůbec netematizují; kdo se pražskou školou nezabývá, nebude v podstatě mít vůbec důvod jej otevřít, resp. některé články v něm vůbec hledat nebude. Nakolik je to recenzent jako lingvista schopen posoudit, zdá se mu, že nelingvistická či „metalingvistická“ část sborníku dopadla – jak co do závažnosti příspěvků, tak co do koncepční koherence – mnohem lépe; ale to budiž k posouzení přenecháno jiným. Jen nakonec poznamenejme, že pro lingvisty bezprostředně relevantní jsou z této druhé části zejména dva příspěvky: Johannes Fehr: *The question of transmission in Saussure's reflections on language* (s. 415–425) a Ming-Qian Ma: *Toward a closed-open typology: Language system, systems theory and a phenomenology of an organization-structure interface* (s. 437–451).

Bohumil Vykypěl
(vykypel@iach.cz)

Vilém Mathesius: **Paměti a jiné rukopisy**. K vydání připravil Josef Hladký. Praha: Karolinum 2009. 396 s. ISBN 978–80–246–1362–8. 300 Kč

Milovníci doby a světa, v nichž smysl vědecké práce a kulturní činnosti vůbec byl ještě zjevný, byli vloni potěšeni knížkou s texty výrazné osobnosti české vědy a kultury Viléma Mathesia (1882–1945). Její obsah je následující. Po krátké, půlstránkové předmluvě původního editora svazku Josefa Hladkého, datované v srpnu 2000, následuje úvod od Libuše Duškové a Jana Čermáka, kteří edici po Josefu Hladkém, zemřelém v lednu 2008, dokončili (*Život a dílo Viléma Mathesia*; s. 9–53; v seznamu literatury o Mathesiovi nejsou – podle mého soudu důležité, ba zásadní – texty Daneš 1991, 2003, Leška–Novák 1968 a také celá monografie Šišic 1982). Jádrem knihy tvoří Mathesiovy paměti, nedokončené, dovedené do doby krátce po ukončení univerzitních studií a zatím v celku nevydané (*Paměti, díl první*; s. 55–246). K pamětem pak byly přidány Mathesiovy juvenilní básně (*Verše (1892–1901)*; s. 247–370). Poslední oddíl, nazvaný *Quodlibet* (s. 371–384), tvoří různé rukopisné doplňky: fragment druhého dílu paměti (*Paměti, díl druhý, torzo*; s. 373–376), pozoruhodná autoanalýza Mathesiovy pracovní metody, myslím trefně vystihující induktivně-deduktivní povahu lingvistiky nejen Mathesia samého, ale v podstatě i celé pražské školy (*Některé rysy mé povahy*; s. 377–378), a zajímavý text o anglických vlivech v historii českého národa (*Key moments in the history of the Czech nation and the influence of the English speaking world*; s. 379–383). Svazek uzavírají *Poznámky editora* (s. 385–390), obsahující i cenné dopisy Mathesiova syna a Josefa Vachka, a jmenný rejstřík (s. 391–394).